

Lausunto eduskunnan sivistysvaliokunnalle koulutuspoliittisesta selonteosta (VNS 1/2021)

Valtion nuorisoneuvosto on valtioneuvoston asettama nuorisotyön ja –politiikan asiantuntijaelin, jonka lakisääteisinä tehtävinä ovat:

- *käsitellä nuorten kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia nuoriin ja nuorille suunnattuihin palveluihin ja toimintoihin*
- *tehdä aloitteita ja esityksiä nuorisopolitiikan kehittämiseksi*
- *tuottaa ajankohtaista tietoa nuorista ja heidän elinoloistaan*
- *antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtakunnalliseen nuorisotyön ja –politiikan ohjelmaan otettavista asioista*
- *seurata toimialan kansainvälistä kehitystä ja yhteistyötä*

Yleistä

Selonteossa valtioneuvosto antaa linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi. Selonteossa esitetään kohti 2040-lukua ulottuva koulutuksen ja tutkimuksen visio ja linjataan tarvittavat voimavarojen, rakenteiden ja ohjauksen muutokset. Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt asiasta valtion nuorisoneuvostolta asiantuntijalausuntoa.

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Valtion nuorisoneuvosto pitää selonteon tavoitetta koulutus- ja osaamistason nostosta kannatettavana. Ikäluokkien pienentyessä on entistä tärkeämpää, että koko nuorten ikäluokka suorittaa toisen asteen tutkinnon ja vähintään puolet nuorista suorittaa korkeakoulututkinnon. Samalla on kuitenkin huolehdittava, että tutkintojen korkea taso ja koulutuksen laatu säilyvät. Laadun varmistamiseksi on turvattava koulutuksen riittävä resursointi tulevilla hallituskausilla.

Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan yleisin syy koulutuksen keskeyttämiseen nuorilla oli väärä alavalinta (56 prosenttia keskeyttäneistä). Opinto-ohjauksen laatuun täytyy panostaa, jotta mahdollisimman moni löytää itselleen mieluisan koulutuksen, jonka haluaa suorittaa loppuun asti. Osaavalla opinto-ohjauksella voidaan tasoittaa lasten ja nuorten taustan vaikutusta koulutusvalintoihin.

Valtion nuorisoneuvoston mielestä yhteiskunnassa tulisi kiinnittää vahvemmin huomiota mielenterveyden ja jaksamisen haasteisiin koulutuksen keskeyttämisen riskitekijöinä. Opiskeluhuollon palveluissa on puutteita ja eriarvoisuutta. Esimerkiksi toukokuussa 2021 ilmestynyt THL:n selvitys osoitti, että kouluterveydenhuollon sekä kuraattori- ja psykologipalvelujen järjestämisessä, resursseissa, työn sisällöissä ja toimintatavoissa on merkittäviä eroja koulujen ja työtekijöiden välillä.

Valtion nuorisoneuvosto huomauttaa, että monet työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret kokevat, että kokonaisvaltainen hyvinvointi on edellytys työhön ja koulutukseen kiinnittymiseksi. Ohjaustilanteissa on keskitytty työhön ja koulutukseen pääsyyn, vaikka usein tärkeämpää olisi esimerkiksi terveyspalveluihin pääsy. Työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten hyvinvoinnin vajeet voivat olla syviä ja laaja-alaisia. Palvelujärjestelmässä tulisi keskittyä kuuntelemaan nuorten näkemyksiä heidän hyvinvointinsa esteistä. (Gretschel & Myllyniemi 2020.)

Valtion nuorisoneuvosto näkee, että selonteossa tulisi nostaa esille monialainen yhteistyö nuorisotyön kanssa. Koulunuorisotyö ja etsivä nuorisotyö edistävät nuorten sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä sekä tarjoavat yksilöllistä tukea. Näitä palveluita tulee vahvistaa pitkäjänteisesti.

Väestöllisten näkymien eriytyessä on varmistettava, että suomalainen koulutusjärjestelmä pystyy vastaisuudessakin turvaamaan lapsille ja nuorille yhtäläiset mahdollisuudet kouluttautua asuinpaikasta riippumatta. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin lisätöksen mukaan asuinpaikka ei määritellyt 15-29-vuotiaiden nuorten osaamista ja koulutusta koskevia asenteita ja kokemuksia. Erot harvaan asuttujen ja muiden alueiden nuorten välillä olivat pieniä. Asuinpaikkaa enemmän nuorten kokemuksia, asenteita ja koulutusvalintoja selittivät vanhempien koulutus ja toimeentulo sekä nuoren oma koulutustausta.

Valtion nuorisoneuvosto korostaa, että lapsilla ja nuorilla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa koulutusjärjestelmää kehitettäessä. Samalla tulee myös seurata, että koulutuksellinen tasa-arvo toteutuu jatkossakin eri puolilla maata.

Valtion nuorisoneuvosto korostaa, että selonteossa tulisi huomioida koulutusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuva oppiminen ja osaamisen kasvu. Nuorisobarometrin (2017) mukaan 94 prosenttia 15-29-vuotiaista nuorista kertoo oppineensa monia tärkeitä tietoja ja taitoja koulutuksen ulkopuolella. Koulun ulkopuolella opittiin sosiaalisia taitoja, suvaitsevaisuutta, ongelmanratkaisukykyä ja kriittistä ajattelua enemmän kuin koulussa. Arjessa, harrastuksissa, nuorisotyössä ja koulutuksessa tapahtuva oppiminen tukevatkin toinen toisiaan ja edesauttavat osaamistason nostoa sekä uusien innovaatioiden syntymistä.

Selonteossa tulisi nostaa lisäksi esille vaihtoehtoiset oppimisympäristöt, kuten nuorten työpajat. Monilla työpajoilla voi suorittaa tutkinnon osia tai kokonaisia tutkintoja ja ne vastaavat kokonaisvaltaisen yksilöllisen tuen tarpeisiin. Vaihtoehtoisia oppimisympäristöjä, kuten työpajoja, tulee hyödyntää aiempaa laajemmin opiskelun tukena sekä yksilöllisten koulutuspolkujen mahdollistajina.

Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät

Valtion nuorisoneuvosto toteaa, että nuoret suhtautuvat hyvin myönteisesti oppimiseen ja koulutukseen. Vuoden 2017 Nuorisobarometrin mukaan 96 prosenttia nuorista piti uusien asioiden oppimista hauskana ja yleissivistystä itsessään arvokkaana. Nuorista 94 prosenttia uskoi koulutuksen parantavan olennaisesti työnsaantimahdollisuuksia.

Selonteon mukaan suomalaisilla nuorilla on erinomaiset tiedolliset valmiudet yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, mutta kiinnostus vaikuttamiseen on kansainvälisessä vertailussa alhainen. Vuoden 2018 Nuorisobarometrin tulokset kuitenkin osoittavat, että nuoret ovat aiempaa kiinnostuneempia politiikasta ja yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta. Nuorista 45 prosenttia oli myös vaikuttanut itselle tärkeisiin yhteiskunnallisiin asioihin, kun vuonna 2013 näin vastasi tehneensä 31 prosenttia nuorista. Poliittisessa toiminnassa mukana olevien nuorten osuus oli kaksinkertaistunut viidessä vuodessa, ollen 15 prosenttia vuonna 2018.

On huomioitava, että kiinnostus politiikkaan sekä äänestysaktiivisuus eriytyvät nuorilla aikuisilla voimakkaasti koulutuksen mukaan. Erot ovat suuria etenkin korkeakoulutaustaisten ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden välillä.

Valtion nuorisoneuvosto

4.6.2021 VN/2090/2020

Helsingissä 4.6.2021

Valtion nuorisoneuvoston puolesta

Anssi Pirttijärvi
Suunnittelija

Lähteet

Hietanen-Peltola, Marke ym., [Voimavarana yhteistyö - Opiskeluhoitopalvelujen seuranta OPA 2020 perusopetus](#). Raportti 4/2021, THL.

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) (2018) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (toim.) (2019) Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018. Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Nuorisotutkimusverkosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.

Pulkinen, Jonna ja Rautopuro, Juhani (2018) Opin polut ja pientareet harvaan asutuilla alueilla. Nuorisobarometri 2017 lisäotos. Valtion nuorisoneuvosto, opetus- ja kulttuuriministeriö.

Gretschel, Anu ja Myllyniemi, Sami (2020) Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista. Kunnallisanon kehittämissätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 110.